

ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ

Jeewan Rishma

ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ

ਅੰਕ : 76-77

ਸਾਲ 2019

ਅਪ੍ਰੈਲ, ਸਤੰਬਰ 2019

Spectacular Victory of Bharatiya Janta Party

**Sh. Narendra Modi becomes Prime Minister
for the second term (Details in side)**

Also read in this issue articles on the Life and Teachings
of Sri Guru Nanak Dev Ji
to mark occasion of 550th birth anniversary of the great guru.

Some Glimpses of the release funtion of 'Some Prominet Gurdwaras and Sikh Orignigations of the world (Details Inside)

This quarterly trilingual magazine aimed at the overall development of human personality for promoting a spiritual way of life, has been brought to you by

ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹਿੱਤ
ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ ਤ੍ਰੈਭਾਸ਼ੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਆਪ ਜੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ
ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੇ ਲਿਏ ਮਨੁੱਖ ਕੇ ਸਮ੍ਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਹੇਤੁ ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ,
ਤ੍ਰਿਭਾਸ਼ੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਕੋ ਆਪ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ

Kes Sambhal Parchar Sanstha

51, Rani Ka Bagh, Amritsar. Tel. 0183-2564904 / 2226635 / 2500399
Delhi Off. V-239, Rajouri Garden, New Delhi, Ph. : 41447461
Mob. 098105-15174, E-mail : wahgurusjsp@gmail.com
: Partapsinghkalra@gmail.com

ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ

51-ਰਾਣੀ ਕਾ ਬਾਗ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ,
ਫੋਨ 0183-2564904 / 2226635 / 2500399
ਦਿੱਲੀ ਆਫਿਸ : ਵੀ-239, ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-27,
ਫੋਨ : 41447461, 9810515174

ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ

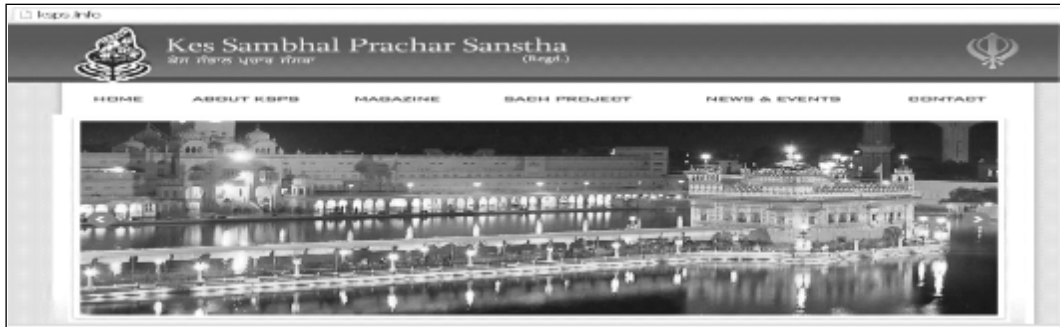
51 ਰਾਣੀ ਕਾ ਬਾਗ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ,
ਫੋਨ : **0183-2564904, 2226635**

For any other information

Visit

**ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ
ਦੇਖੋ**

**ਅਧਿਕ ਜਾਨਕਾਰੀ ਕੇ ਲਿਏ
ਦੇਖਿਏ**

Advisory Committee for the Magazine

1. S. Sarup Singh Alag
2. Dr. Inderjit Singh Gogoani
3. Dr. Bhupinder Singh
4. Dr. Tejinderpal Singh Walia
5. S. D.S Juneja

SJS Pall
Chief Editor

6. S. Bhupinder Singh Nanda
7. S. Kulwant Singh Gill
8. S. Harbhajan Singh Grover
9. S. Pritpal Singh Ahuja

CONTENTS

ENGLISH

- Editorial 3
- GURU GRANTH-A UNIQUE SCRIPTURE 6
- KHALSA: THE PERSONIFICATION OF TEACHINGS OF SIKHISM 10
- GURU ARJAN DEV- THE FIRST MARTYR, WHO STRENGTHENED FAITH'S FOUNDATIONS - 15
- Me and My God: Nanak Alerted Me That God Did Not Creat Man in His Image, Rather It Was The Other Way Around. 21

ਪੰਜਾਬੀ

- ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ 23
- ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਣ 30
- ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਬਗੈਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ 32
- ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 36

ਹਿੰਦੀ

- ਪ੍ਰथਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ ਅਭਿਨਨ ਸਖਾ ਖਾਝੈ ਸਰਦਾਨਾ ਜੀ 39

ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪਿੰਟਰ ਸ੍ਰ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਕੇਸ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਲਈ, ਜੀਵਨ ਪਿੰਟਰਜ਼ 312, ਈਸਟ ਮੋਹਨ ਨਗਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ 51, ਰਾਣੀ ਕਾ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ। ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕ : ਐਸ. ਜੇ. ਐਸ 'ਪਾਲ'

Our advertisement rates are as under :-

Back Page (Coloured)	Rs.	8000-00
Back Page (Black & White)	Rs.	5000-00
Inside Page (Coloured)	Rs.	6000-00
Inside Page (Black & White)	Rs.	4000-00
For Half the page, and quarter page the rates are correspondingly half and 25%.		

Rate of Subscription	U. S \$	Rs.
Single Copy	= 1	25-00
Four issues	= 3	100-00
Twelve issues	= 8	250-00
Twenty five issues	= 12	500-00

Sabka Sath Sabka Vikas

When election propaganda was going on in the country, people with a good conscience and thoughts were not liking the kind of language used by the leaders against each other. They were also not liking the trend of diverting the people from real issues of growth and development to other unnecessary matters. However, the way Sh. Narendra Modi Ji and his associates were convincing the people about the things, they were touching in the course of their propaganda, was sufficient to make it clear that there was no other leader who could match Modi Ji in any way. His gift of gab, his style of bringing in appealing issues like Nationalism and his devotion and dedication as reflected in addressing a large number of rallies could not be completed. The opposition leaders were very small in stature and even in genuineness for giving a strong opposition to Modi Ji and the super hero of the win Sh. Amit Shah Ji. Thus, it was expected that Modi Ji will again win and become the Prime Minister for the second term. The only doubt was regarding the seats BJP could win. This doubt also started diminishing when exit surveys revealed that BJP was getting more than 300 seats this time. The results which came on 23rd May were much better than even the survey figures. BJP had won more seats than 2014 seats and had obtained absolute majority on their own. All stalwarts of opposition party were astonished to note that Modi wave had swept away everybody and except in Punjab, the entire northern India and other parts of the country fell into Modi Ji's kitty. The victory is no doubt wonderful and Modi Ji, Shah Ji, and all their winners deserve to be congratulated

for the wonderful achievement. Kes Sambhal Parchar Sanstha congratulates all of them and prays to God to bless them with the required ability and wisdom so that they could match their achievements in the next five years with the confidence reposed by the public in them.

So far the state of Punjab is concerned, here the position was different as the people could not find out any other party suitable for voting as Congress, not because of the good work done by the Congress Government during the two years of rule, but mainly because BJP had no base and so was the position of AAP. So far Akalis were concerned the people were not inclined to support them because of their presumed association with the incidents of defiling the Beers of Sri Guru Granth Sahib and the subsequent incidents at Bargari and Behbal Kalan, where innocent Sikhs were killed. AAP had also become very weak as none of its prominent leaders, except Bhagwant Mann were fighting for it. So Congress won 8 seats in Punjab, whereas Akalis, BJP and AAP had to satisfy themselves with 2, 2 and 1 seat respectively.

This year General election will be remembered in history as the worst election because of the low standard of propaganda, frequent violations of election conduct and heavy bloodshed during the period of Parchar, polling and thereafter particularly in West Bengal. It will also be treated as historic because of the heavy mandate in favour of BJP. However, despite heavy mandate, this parliament will witness almost an absence of opposition hitting at the democratic principles favouring a strong Government and a strong opposition. In the absence of strong

opposition, the Government is likely to take many such decisions which may not prove useful and in the interest of all. However, Modi Ji is a competent and popular leader. His popularity and overwhelming response of love from the people has not only strengthened him, but, has also made him more determined to take firm and better decisions in the spirit of *Sabka Sath Sabka Vikas*. The phrase of *Sabka Vishwas* as added this time, is all the more welcoming. His speeches immediately after winning the election speak volumes for his determination to bring required changes in the policies and decisions so that all people may feel benefitted. He has also assured that his team will take all the minorities in confidence as to increase their sense of security and belongingness to the nation. He has also directed his members so shun arbitrary and VIP style of functioning. They are also required to avoid to bring any pressure for promoting their self interest. These observations of Modi Ji, his innovative and farsighted approach and his noble intention, give us an assurance that this Government will mean work with sincerity and dedication. Although, we become worried when we come to know that more 200 persons who have become members of Parliament are involved in criminal cases and also that almost all the MPs are multi crorepatis and are used to a prosperous lifestyle, quite ignorant about the needs and expectations of their voters, who have given them this power. But, as it is said that it is the leader who can bring changes by motivating others, let us look forward to the next five years which will witness the progress of the country under the able leadership of Modi Ji, Amit Shah and many other leaders of their party. May our country become stronger, in all respects

during their rule.

During this season of elections and coming of the new Parliament in session, the Sikh Panth and those who love Guru Nanak remained busy in planning as how the 550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji should be celebrated. The Panth on the whole was more involved in such a planning rather than elections. However, the Panthik Assembly at Ludhiana had met on to discuss the agenda of helping those leaders in the elections who could save guarded the interest of Sikhs. Kes Sambhal Parchar Sanstha was represented in this assembly by its Chairman Surinderjit Singh Pall. In the course of discussion on the given agenda, most of the speakers were of the view that there were important issues for the Panth than the elections. So, mainly those issues were discussed. Sh. Pall, in his speech emphasized upon giving priority to such issues like quality education, health care and improving the economic condition of the community. His suggestions regarding strengthening of cooperative movement for giving easy loans for establishing business or profession and opening of an employment exchange for Sikh community to enable Sikh youth to get suitable jobs were appreciated.

Although, a number of programmes have been planned for celebration of the great occasion of the fifth centenary, both by the Government and the private organisations all over the world, Kes Sambhal Parchar Sanstha started its programmes with an all Units meeting held at Bhai Vir Singh Sahitya Sadan, Conference Hall on 11th May, 2019 from 11.30 a.m. to 1.30 p.m. The meeting was attended by Sanstha's members from Delhi, Mumbai-Pune, Amritsar, Jalandhar, Ludhiana and Karnal. The meeting was presided over by S. Surinderjit Singh Pall, the

Chairman of the Sanstha. The chairman welcomed all the members and immediately started discussing the main issue relating to the celebration of 550th Birth Anniversary of Sri Guru Nanak Dev Ji by the respective units of the Sanstha, separately as well as by associating with other units and/or like-minded organisations. After a fruitful discussion, beautiful programs were finalized for each of the units. The same will be made public after completing their modalities in due course of time. After the meeting was over all the members joined other people and the Sikh dignitaries to commemorate the 550th Parkash Purab of Sri Guru Nanak Dev Ji with the launch of a unique Directory of 'Some Prominent Gurdwaras and Sikh Organisations of the Word'. The said Directory was released by various honourable Sikh dignitaries including Baba Iqbal Singh Ji (Founder President Kalgidhar Trust & Society, Baru Sahib), Padma Bhushan Dr. Inderjeet Kaur Ji (Patron President All India Pingalwara Charitable Society), S. Trilochan Singh Ji (Ex. Chairman, National Commission for Minorities, Ex. MP Rajya Sabha) Dr. Khe Singh Ji (Retd. Vice Chancellor PAU Ludhiana), Giani Kewal Singh Ji (Ex. Jathedar, Takht Sri Damdama Sahib Sabo Ki Talwandi), S. Pushpinder Singh Ji (President, The Sikh Forum), S. Surinderjit Singh Pall Ji (Retd. Chief Commissioner Income Tax & Chairman Kes Sambhal Parchar Sanstha) and others.

This great function for the release of a unique directory was not the first function of the Sanstha to mark the great occasion. It had also organised an interaction with Sikh youth to discuss as how this great occasion be celebrated so that the community may get a long lasting benefit from the projects started

in this regard. Although, there was not a very good response from the youth, some youngsters, who participated gave valuable suggestions. The Sanstha took note of these suggestions and also the suggestions given by our members in all Units meeting and has planned its future programme for this year. These include a lecture series in various education institutions in Amritsar district, a seminar on the lesser know aspects of Guru Nanak's life and teachings, a competition and setting up an annual award for the best preacher of Sikh religion and the translation of Japji Sahib in some of the Indian languages. The Sanstha also plans to approach the Ministry of External Affairs so that the booklet being prepared by it, with the title Knowing Guru Nanak through Japji sahib be circulated to Indian Embassies in other countries with the request that wherever possible, the same may be got translated in the respective languages so that Guru Nanak's message of oneness of God and Universal brotherhood may reach the people of the world.

In conclusion, we are all looking forward that the new Government in India will usher in a new era of reforms, peace and prosperity for all the Indians in fulfilment of their mission of *Sabka Sath, Sabka Vikas*, and after winning the newly added words of '*Sab Ka Vishwas*'. We are also looking forward to the celebrations of Sri Guru Nanak Dev Ji's 550th Birth Anniversary all over the world with the hope that some concrete results will come out of these celebrations for the benefit of not only the Sikh community, but the people of all over the world. May the spirit of 'Sarbat Da Bhala' prevail.

GURU GRANTH-A UNIQUE SCRIPTURE

*Prof Paramjeet Kaur

The sacred books are an evergreen garden in which the spiritless despondent, dejected, depressed and hopeless souls take rest to recover their lost Strength. These holy writings are ever-full and flowing springs of nectar from which the diseased mankind has been sipping the elixir of life. "Scripture means any sacred or religious writings or books."¹ "Scriptures are meant to be quoted not to be questioned or doubted."²

Almost all religions of the world have their own sacred books. Hinduism has its Vedas, Buddhism its Tripitaka, Jainism its Agams, Christianity its Bible, Islam its Quran, Zoroastrian its Zend-Avesta, etc. The scriptures of every religion have their own importance. Guru Granth Sahib which is the sacred scripture of the Sikhs is unique among the world religions in terms of originality, authenticity, and universality. Guru Granth Sahib is the only sacred book of the world which has been directly handed over to their followers by the founders. Guru Granth Sahib, the Sikh scripture, has thirty-six contributors including six Sikh Gurus. Its contributors belonged to different strata of society so called high castes and low castes. They belonged to different religious

traditions and different parts of India. Long before the dawn of modern civilization based on science and technology, the Sikh scriptures taught the lesson of co-existence and toleration which are so essential not only in the religious sphere but also the strife-torn national and international spheres.

The hymns of the holy Granth have been given in thirty-one ragas including Raag Kalyan (Raag Yaman) which was introduced in India by Amir Khusro. In every raga verses have been arranged uniformly beginning with the hymns of Guru Nanak and Sikh Gurus in the chronological order followed by the verses of Bhagat Kabir and other Bhagtas. The opening verse of Guru Granth is Japji of Guru Nanak and it ends with the thanks giving hymn of Guru Arjan, the compiler of the Holy Granth.

Emphasizing the unique status and authenticity of the Sikh scripture, Macauliffe writes, "The Sikh religion differs as regards the authenticity of its dogmas from most other great theological systems. Many of the great teachers of the world have not left a line of their own composition and we only know what they taught, through tradition or second hand information. If Phythagores wrote any of his tenets his

* Research Scholar, Guru Nanak Sikh Studies Department, Punjab University, Chandigarh; # 506, Phase 1 0, Mohali Email<justparamjeet@yahoo.com

writings have not descended to us. We know the teachings of Socrates only through the writings of Plato and Xenophen. Buddha has left no written record of his teaching. Kengfutze, known to Europeans as Confucious, left no documents in which he detailed the principles of his moral and social system, The founder of Christianity did not reduce his doctrines to writing and for these we are obliged to trust the Gospels of Mathew, Mark, Luke and John. The Arabian prophet did not himself reduce to writing the chapters of Quran. They were written or compiled by his adherents and followers. But the compositions of the Sikh Gurus are preserved and we know at first hand what they taught."³

In addition to the sacred hymns of the Sikh Gurus, the holy scripture of the Sikhs also includes the holy compositions of many Bhaktas and Saints. Sher Singh Sher elaborates, "all the other scriptures of the world have been auto-centric or prophet-centric around the respective founders of their faiths and even the holy Bible of the Christians is Christo Centric and the Al-Quran is Mohammado centric, but Guru Granth Sahib is unique in enshrining the hymns of the saints and holy men of different creeds and social positions."⁴

Guru Granth Sahib not only gives religious knowledge but also throws light on social, cultural, political and economic aspects of the medieval times. Hari Ram Gupta is of the view that, "The Adi Granth, though purely a religious work throws some light on political, social and cultural conditions of the time."⁵

The Sikh Gurus seem to make an appeal to mankind irrespective of religion, caste, colour, sex or region. The Sikh scripture recognizes the essence of humankind and gives little significance to the external forms. G.S.Talib characterizes Guru Granth Sahib as a scripture of the common people where we come across the high spiritual ideals and moral teachings. He writes, "The Granth was intended to be a kind of people's Bible for the Indian humanity, a treasure house of lofty spiritual and moral teachings."⁶

In Hinduism and some other religions it was considered a sin to listen to the teachings of saints belonging to other religions. Sikh Gurus wanted to show to their disciples that there was no place for such a thing in Sikhism and that any saintly person belonging to any region was worthy of honour and respect. The lower castes among the Hindus were not allowed to be initiated in the study of the Vedas. Sri Ramananda Saraswati Swaminath has written, 'As declared by the Veda itself, none but a Brahman can be an *Adhyapaka*, and none but a *Dwija* (twice- born Hindu) can be an *Adhayapaka*." It is a well known fact that under the incitement and instigation of the Brahmans, Sri Ram Chandra himself killed a Shudra of South India, named Shambook, for the offence of reciting the mantras of the Vedas, but the fifth Guru has declared in Guru Granth Sahib that the holy hymns of Guru Granth are addressed to all people irrespective of their caste status :

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਉਧਰੈ ਸੇ ਕਲਿ ਮਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਨਕ ਮਾਝਾ ॥

One common spiritual message for
Khatris, Brahmins, Shudras and Vaishyas
is meant

Liberated shall be whoever by the
Master's guidance the holy Name Utters;

That, Saint Nanak, in Kali Yoga in each
being he realizes as pervasive.⁹

Radhakrishnan, the renowned Indian
philosopher, in his introduction to the Selections
From the Sacred Writings of the Sikhs published
by UNESCO, elaborates that, "There can be
no goodwill or fellowship when we only tolerate
each other. Lessing, in his Nathan the Wise,
rebuked the habit of condescending toleration.
We must appreciate other faiths, recognize that
they offer rich spiritual experiences and
encourage sacrificial living and inspire their
followers to a noble way of life. The Sikh Gurus
who compiled the Adi Granth had this noble
quality of appreciation of whatever was
valuable in other religious traditions. The saints
belong to the whole world. They are universal
men, who free our minds from bigotry and
superstition, dogma and ritual, and emphasize
the central simplicities of religion. The great
seers of the world are the guardians of the inner
values who correct the fanaticism of their
superstitious followers."¹⁰

The Sikh Gurus had great respect for all
the religious systems and their scriptures. Kabir
says,

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥

Call not Vedas and the Koran false, one
who contemplates not these is false.¹¹

According to Guru Nanak Dev,
ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਹੋਏ ਸਚਿਆਰ ॥ ਪੜਹਿ ਗੁਣਹਿ ਤਿਨ੍ਹ ਚਾਰ ਵੀਚਾਰ ॥

Each of the four Vedas have expressed
some truth.

Those studying and expounding them
realize

What is appropriate action from what is
inappropriate.¹²

The main theme of Guru Granth Sahib is
the unicity of God, universality of Truth, equality
and brotherhood of man. The love of humanity,
socio-religious, political, economic, cultural and
racial freedom, endless happiness, equality and
fraternity are unexcelled as described by
Ravidas in his hymn, sorrowless city,
"Begampura" as given below:

**ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥ ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥
ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥ ਖਉਫਿ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥੧॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੁਬ ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ ॥ ਉਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥**

The city joyful is the name of that city-
Suffering and sorrow abide not there
Neither is there worry of paying taxes,
nor does any hold property;

Neither fear of punishment for error nor
of decline.

This fine place of habitation have I found:
Brother !there weal perpetually reigns.¹³

The scripture of Sikhism is a unique gift
of the Sikh Gurus to the whole world. It
embraces the whole world in its fold, where
children of the same Father live under the
influence of different geographical conditions
and climates, the human beings of various
colours are the creations of the same universal
Father. This fact has been expressed by Guru

Arjan Dev in the following hymn:

ਤੂੰ ਸਾਝਾ ਸਾਹਿਬੁ ਬਾਪੁ ਹਮਾਰਾ ॥

Thou art the universal Lord, Our Father.¹⁴

Kabir also said :

ਹਉ ਪੂਤੁ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਬਾਪੁ ਮੇਰਾ ॥

ਏਕੈ ਠਾਹਰ ਦੁਹਾ ਬਸੇਰਾ ॥

I am thy son and Though art my Father,
We abide in the same place.¹⁵

The instructions of Guru Granth Sahib are not meant for any specific nation, caste or brotherhood; they are common for whole humanity. It is a fine example of the co-existence of human beings of diverse faiths. The teachings of Guru Granth Sahib are more relevant to the present times as they bring home the strife-torn mankind to the path of peaceful co-existence. Its message is universal brotherhood, fraternity, eternal peace and tolerance, freedom from prejudice of colour and race. It is a code for peaceful co-existence.

"The uniqueness of the teachings enshrined in Guru Granth has also to be viewed with regard to the fusion of the Temporal and the Spiritual and presentation of God as transcendent as well as imminent in relation to the mundane world thereby providing an opportunity to all human beings to self-realization in order to attain union with God."¹⁶

The message of Guru Granth Sahib can be best described in the words of Professor Puran Singh : Man is one. There is no such thing as Hindu, Musalman, Sikh or Christian, eastern or western. Man is man and man is one.¹⁷

Such is the heritage of Guru Granth Sahib, a scripture for the emerging new world.

REFERENCES

1. Ed. Jean L.Mckechnic, Webster's New Twentieth Century', Dictionary, pp. 1630-31.
2. Kulandai Swamy, Y.C., The Immortal Kurl,4, Sahitya Akademy, New Delhi, 1994.
3. Macauliffe, The Sikh Religion, Vol.1, Introduction,p.Liii.
4. Sher Singh Sher, Glimpses of Sikhism and Sikhs, New Delhi : Metropolitan Book Co. Pvt. Ltd.1982, p.47.
5. Hari Ram Gupta, History of Sikh Gurus, New Delhi :U.C.Kapur and Sons,7973,p.97.
6. G.S.Talib, Selections from the Holy Granth, Delhi : Vikas Publishing House, 197 5,p.4.
7. Sri Ramananda Saraswati Swaminath, The Hindu Ideal, 1959,p.188.
8. Balmika Ramayana, Uttar Kand Sarga, pp.73-76, as quoted by Sher Singh Sher, Glimpses of Sikhism and Sikhs,p.78
9. Guru Granth Sahib, Suhi, M :5, p.741 .
10. Radhakrishnan, 'Introduction' Selections From the Sacred Writings of the Sikhs, p.18.
11. Guru Granth Sahib, Kabir, p.1350.
12. Guru Granth Sahib, Asa, M :1 , p.470.
13. Guru Granth Sahib, Ravidas, p.345.
14. Guru Granth Sahib, Majh, M:5, p.97.
15. Guru Granth Sahib, Kabir, p.416.
16. Shashi Bala, The Concept of Monotheism, a Comparative Study of Major Religious Scriptures, 62, ABS Publications, Jalandhar, 1993, p.189.
17. Puran Singh, The Spirit Born People, 117, Languages Department, Punjab, Patiala, 1970.

ON THE OCCASION OF VAISAKHI, THE BIRTHDAY OF KHALSA
KHALSA :
THE PERSONIFICATION OF TEACHINGS OF SIKHISM

Dr. Arvinder Singh

Guru Nanak, the founder of Sikhism, never advocated the path of Bhakti in isolation, by remaining unconcerned with the political conditions of the country on which the life of the common man depended.¹ Sikhism urges man to divinize the whole of humanity on this earth by transforming mind, life and matter, through a conscious effort and will, and with the aid of the spiritual technique of the Nam Simran, which is capable of taking along the whole psyche of man to a level of existence, undreamt of before, where pure knowledge, limitless harmony and divine bliss would prevail. This indeed would be a society of godlike beings. The ultimate purpose of the divine impulse of creation is the establishment of this society of human deities in the terrestrial spheres of the universe. The Sikh Gurus believe that the supreme duty of man is to make an all out effort towards this divine goal.² For the Sikh Gurus, the concept of God (True emperor) or spirituality is incomplete without an essential and inalienable combination of the spiritual life with the empirical life. Spirituality and its attributes have to be expressed and enrich the latter. Empirical life, without drawing moral sustenance from the former, remains egoistic, chaotic and barren. In Guru Nanak's system,

God himself is engaged in the socio-spiritual development of man, He wants spiritual to be the agent of his Altruistic will.³

To the Sikhs, religion is not a form of worship but a way of life, a vehicle for the transformation of society to its new role. Religion is a passion in which each Sikh must imbibe the spirit of service and unity, it is not something separate from the other aspects of human life. A Sikh cannot be religious in worship and immoral in conduct. Religion covers the entire domain of human life, whether it is family life, business activity, relations with the government or communication with God. Religion therefore works as a light house for the improvement of life. To the Sikh Gurus, religion was synonymous with the philosophy, the struggle and movement for the betterment of humankind. Sikh religion is essentially different from others as it encircles the whole of life in its different phases and tries to improve it rather than condemn it.⁴

The Sikh Gurus went to the extent of sacrificing their lives to register their support for human rights and freedom of conscience. The whole programme of the Sikh Gurus was aimed at promoting righteousness and freedom, restoring social and political justice

* Head, Department of Political Science, Ramgarhia College, Phagwara (Punjab) Email :<asbhalla@redifimail.com

through spiritual regeneration and revolutionary ideals. Guru Arjun, as the first Sikh martyr, gave practical lesson in never surrendering to insolvent might, and Guru Tegh Bahadur defied unjust, violent and forcible conversions of those not even belonging to His own faith. The all loving, non violent Guru Tegh Bahadur, Ninth Sikh Guru, transformed himself into Guru Gobind Singh in the same way as Guru Arjan, fifth Sikh Guru, the embodiment of love, humility and sacrifice, had transformed himself into Guru Hargobind Sahib, sixth Sikh Guru.⁵ It was only a change of role necessitated by circumstances and not a change in the basic philosophy.

Sikh Gurus did not believe in separation of politics from religion. They were of the view that if politics was a dirty game it was all the more necessary to purify it by the touch of religion. Running away from the battle of life was only a cowardly and a selfish escape and therefore unholy. If a man was drowning in a pond, someone must enter it to save his life. They had secularised religion itself i.e. the performance of secular duties became a part of the religion. For Guru Gobind Singh, his politics had become his religion in action. The two swords of secular and spiritual power had been worn.⁶ There was no contradiction between the twin ideals of soldiering and saintliness. In fact, they were complementary to each other. Spiritual and moral values had to be protected with military strength, if they were to be saved for humanity. In the same way, military strength needed to be guided

and directed by goals set by high moral and spiritual values, otherwise there was a likelihood of its being misused.⁷

Guru Gobind Singh was born with a Divine mission. He says in his autobiography, "The objective of my coming to this world is dharma (righteousness) and the Guru (Lord) has sent me for this purpose. Spread religion everywhere and throw down the knaves. For this very purpose, I have taken birth. O Saints, this much you should understand well. I am born to spread religion, emancipate the saints and to wipe out the whole lot of wicked ones."⁸ He had inherited the Divine mission from his predecessor Sikh Gurus to strive for equitable, egalitarian and just socio-political and economic order.

The creation of the Khalsa is the culmination of Guru Nanak's genius. The Amritam in initiation ceremony of the Tenth Master completely transmuted the men drawn from low to high castes of India, drawn from Hindus or the Muslims.

The Khalsa does not mean a particular community in a particular form in a particular region, it rather means a commonwealth of enlightened human beings at a higher level of spiritual growth of Divine brotherhood of those who in the language of Guru Nanak are *Sachiar* (embodiment of truth and truthful living) and in the language of Guru Gobind Singh are Jujhar (the socially committed and active for righteous cause). Here was a new revolutionary concept in the history of the world. Divinity in humanity and humanity in divinity. The laying of the firm foundation of

the Khalsa is a wonderful example of his superb circumspection. So firm was the foundation of the edifice of the Khalsa, that the Imperial swords and the guns, the Imperial power and glory could not check its growth. Every man who became a Sikh of the Guru, was infused with such mettle that he thought nothing of battling with death, of sacrificing his life for his faith and good of others; Guru Gobind Singh turned cowards into courageous men, traders into tough fighters and the down trodden into doughty warriors. His men were not only great warriors in the battlefield, but were also men of integrity, humane, gentle, full of love for all, God-loving, open and truthful.¹⁰

Khalsa establishes harmony between earthly and saintly spheres. Khalsa is the sum total of Godly qualities. He is the vanguard of spiritual and temporal concerns of mankind. Khalsa is not only authorised but also has responsibility and adequate competence to commence the armed struggle i.e. Dharamyudh against all kinds of tyranny and injustice. Guru Gobind Singh gave him Kirpan i.e., sword to protect the weak, demoralized and disadvantaged people. Kirpan is a gift from the Guru. It is not an instrument of offence or defence; it is mind made intense by the love of the Guru. The Sikh is to have a sword like mind. It is the visible sign of an intensely sensitive soul.¹¹

Guru Gobind Singh's Khalsa gave a new dimension to Brotherhood of Mankind. He decided to institute a new order of universal brotherhood, imbued with devotion

to Akal, filled with the ideal of self sacrifice for the welfare of others. Such an order would demolish the existing barriers of caste and creed, high and low, man and woman, and pave the way for the advent of nationalism and bring unity. It would also help in bringing about the down fall of the tyrannical foreign rule.¹²

The order of the Khalsa is a party of voluntary members selected based on ideology and strict psychological and character qualifications relating to disposition and behaviour patterns, overriding geographical, racial and sex limitations and pledged to establish a global society of human brotherhood, the basis of which is spiritual and the ground of which is material abundance. For this purpose, the order of the Khalsa aspires to achieve control of political power.¹³ The order of the Khalsa is the first human society in the world-history, organised with the deliberate object of and pledged to bring about ecumenical human society, grounded in world culture, which represents a free and organic fusion of the various strands of the spiritual heritage of Man.¹⁴

The creation of Khalsa was in fact an epoch-making event in the religious and political history of the country. It marked the beginning of the rise of the new people, destined to play the role of a hero against all oppression and tyranny. The severities of the high caste people over their brethren, the shudras, were set at naught as soon as one joined the ranks of the Khalsa, where all were equal and ready to render one another every

help and useful service. Their only difficulty lay in destroying the organised oppression of tyrannical despotism of the Mughal Government. It was a gigantic task for the small community of the Khalsa. Under the direction of Guru Gobind Singh, Khalsa took up arms and the results were most surprising. The people, lowliest of the low, who had lived for centuries under complete servility now turned into doughty warriors, the praises of whose physique and valour were sung by the whole world including their bitterest foes.¹⁵

Guru Gobind Singh knew very well that raising arms in hands for amelioration of humankind is a *Dharmayudh* (Righteous War). He had inherited the idea of *Dharmayudh* from Guru Nanak Dev. Guru Nanak said, "If thou earnest to play the game of iove, step on to my path, with thy head placed on the palm of thy hand. And, once thou set thy feet on this path, then lay down thou thy head and mind not public opinion".¹⁶ He also said, "Fruitful is the dying of the brave persons, whose death is approved by the Lord. (Die for a good cause)".¹⁷ Guru Arjan Dev had also said, 'Accept thou death first, abandon the hope of life, and be the dust of the feet of all, then alone come thou to me.'¹⁸ The Khalsa were a people ready to sacrifice their all for the welfare of others and for their country and Dharma. They held life cheap before the ideals of love and universal brotherhood.

The aim of Khalsa was not to conquer a territory and establish a kingdom but to liberate society from the tyranny of the

enemies of peace and to defend 'Dharma' and the rights of the people. Guru Gobind Singh decided that the time had arrived when 'silent worshipers' must convert themselves into 'heroes who face the steel of their enemies'. They would not, of course, cease to be worshipers; they would be 'Thy (i.e., God's) heroes'. They would not 'face the steel of their enemies' for selfish or aggressive purposes; they would fight to protect righteousness whenever it was threatened by tyrants, oppressors or evil-doers.²⁰ He realized that he had to turn the emasculated people in Punjab into a new nation of soldier-cum-saints, strong in body, mind and soul, who could fight the tyranny of the rulers with faith and confidence. He aimed at turning these ignorant people into fearless soldiers and take them away from the shackles of orthodox religion.²¹ His aim was not to build an empire or to win transient glory for himself or his people, but to make the latter live a life of self-respect and honour. His mission was to enable man to know himself, recognize the divinity, and, instead of plying a mean, grovelling existence, to walk on the path of life with his head held high, in dignity and freedom.²²

The Sikh Gurus envisaged new social, political and economic order. Khalsa is a saviour of humankind and a pioneer of a spiritual democracy and multicultural society. The Khalsa has crucial role to play in contemporary social, religious, political and economic crisis. The institution of Khalsa is a blueprint of new civilization in which there will

be harmony, peaceful coexistence and elimination of all types of subjugations. The teachings of Sri Guru Granth Sahib and the institution of Khalsa provides a ray of hope for better and promising future.

REFERENCES

1. Gurdev Singh Hansrao. Ideology of Sikh Gurus, Hansrao Publishers, Ropar, 1990. p.66.
2. Kapur Singh. "The Sikh Thought" Daljeet Singh and Kharak Singh (ed.) Sikhism Its Philosophy and History, Institute of Sikh Studies, Chandigarh, 1997. pp. 87-88.
3. Daljeet Singh. "Sikh Theory of Evolution: Haumain and Problem of Hermeneutics" in Daljeet Singh and Kharak Singh (ed.) Op. city, p.77.
4. J. R Das. Economic Thought of The Sikh Gurus, National Book Organisation. New Delhi, 1988. p.57.
5. Narain Singh. Guru Gobind Singh Re-Told, Narain Singh, Amritsar, 1966. p. 377.
6. Ibid., p.256.
7. Fauja Singh. "Development of Sikhism Under Sikh Gurus" in Fauja Singh et. all. (ed.) Sikhism, Punjabi University, Patiala, 1969.p.33.
8. Jodh Singh and Dharam Singh. Sri Dasam Granth Sahib. YoL I, Sikh Heritage Publications, Patiala, 20A6. pp. 160-161.
9. Jasbir Singh Ahluwalia. The Doctrine and Dynamics of Sikhism, Publications Bureau, Punjabi University, Patiala, 2001. pp. 21-22.
10. Daulat Rai. Sahibe Kamal Guru Gobind Singh, Surinderjit Singh (tr.) Gurmat Sahit Chartitable Trust, Amritsar, 2008. 157- 158.
11. Puran Singh. The Spirit of Born People, Director, Language Department, Chandigarh, 1970, p. 111.
12. Daulat Rai. Op. cit., p.94.
13. Kapur Singh. "Sikhs and Communism" in Madanjit Kaur and Piar Singh (ed.) Some Insights into Sikhism, Guru Nanak Dev University, Amritsar, 2000. p. 56.
14. Kapur Singh. Sikhism for Modern Man, Guru Nanak Dev University, Amritsar, 2006. p.65.
15. Hari Ram Gupta. History, of Sikhs. Vol. I, Munshiram Manohar Lal Pvt. Ltd.. New Delhi, 2008. p. 281.
16. Shri Guru Granth Sahib, p. 1412.
17. Ibid., p.579.
18. Ibid., p. 1102.
19. Gurdeep Kaur. Op. cit., pp.50-51.
20. A. C. Banerjee. The Sikh Gurus And The Sikh Religion, Munshiram Manohar Lal Pvt. Ltd., delhi, 1983. pp.298-299.
21. Srinder Singh Johar. Op. cit., p. 69.
22. Shamsheer Singh. Guru Gobind Singft, Modern Sahit Academy, Amritsar, 1966. p.61.

GURU ARJAN DEV-

THE FIRST MARTYR, WHO STRENGTHENED FAITH'S FOUNDATIONS -

Prof. Parmindar Singh*

In the chequered history of the Sikhs there were two turning points, which had not only injected patriotism, self-respect and bold defiance of the cruel and tyrannical regimes of the day but had also altered the very course of this peaceful, religious and spiritual movement involving significant social reforms. The first was witnessed after the martyrdom of Fifth Sikh Guru, Guru Arjan Dev, who was tortured under Yasa law for five days before his Martyrdom in Lahore on May 30, 1606 under order of Mughal King Jahangir. The second turning point came after the Martyrdom of Ninth Guru, Guru Tegh Bahadur, who was excuted on orders of Mughal Emperor Aurangzeb in Chandani Chowk, Delhi on November 11, 1675.

Guru Arjan was the youngest son of Guru Ramdas, the Fourth Sikh Guru and was born on 15th April 1563 at Goindwal to Bibi Bhaani. The third Sikh Guru, Guru Amar Das was the maternal grandfather of the Guru Arjan. Bibi Bhaani, his mother was the younger daughter of Guru Amar Das.

On the first look at the newborn, Guru Amar Das had observed, "He will become a great man", "Doheta Bani da Bohetha"- this grandson of mine will guide people across the ocean of life through Gurbani. Child Arjan would play at the house of the Third Guru who was also very fond of him. In a few

years, young Arjan had learnt Punjabi, holy hymns (Baani) and music. He had a very melodious voice and could sing the hymns in specified Ragas.

One of his two elder brothers, Mahadev was a recluse, while the eldest Prithi Chand was highly self-centred and an egoist. As soon as the decision for succession in favour of Guru Arjan Dev was announced, Prithi Chand turned violently inimical towards him and put many hurdles in the way of the Fifth Guru.

Prithi Chand proclaimed himself as the Guru and tried to create a cleavage among the Sikhs, though his machinations were to a great extent thwarted by the two venerable Sikhs, Baba Buddha and Bhai Gurdas. But he remained hostile towards Guru Arjan throughout his life and even approached and conspired with the Mughal officials for usurping the high position of the next Guru. He even tried to poison the child Hargobind, the son of Guru Arjan Dev, so that his own son Meherban could get a chance to become the Guru.

Prithi Chand and his son started composing hymns under the name 'Nanak' so that they could be recognized as genuine successors to the previous Gurus. Thus they tried to imitate Guru Arjan Dev, who had begun composing hymns at a very early age,

* # 8-216, Sector 26, Noida; Email <sparmindars@hotmail.com>

which had attracted the attention of his father.

Guru Arjan Dev ascended the throne of the glorious House of Nanak on 1st September 1581. The title of *Sachcha Padshah* was for the first time used for him, meaning True King or king of kings, a title, which was openly resented by the Mughal King.

The Sikh organization was firmly established by two important projects successfully executed by Guru Arjan - building the central Sikh Shrine of Harmandir Sahib in Amritsar and Compiling the main Scripture of Sikh Religion, Sri Granth Sahib.

The Construction of Harimandar Sahib

A well-known Muslim divine, Hazrat Mian Mir was especially invited by the Guru from Lahore for laying the foundation-stone of the sacred shrine in 1588 A.D, underlining the Sikh concept of universality, respect and tolerance for other faiths.

Contemporary Sufi saint of the Qadiri Order in A.D. 1588, Ghulam Myhayy-ud-Din alias Bute Shah, states in his work *Tawarikh-i-Punjab* that "Shah Mian Mir came to Amritsar at the request of Guru Arjan Dev and he, with his own blessed hands, put four bricks, one on each side and another in the middle of the tank". This ceremony of the laying of the foundation stone is also recorded in *The Punjab Notes and Queries*. Vol. 1. p. 141.

Sikhs wanted Harmandir to be the tallest building in the city. But Fifth Guru said "there is no virtue like humility" - the Shrine

was built on as low an elevation as possible. Harmandir has four entrances, one on each side, symbolising that it was open to all the four castes and devotees from all the directions were welcome to come in. There was no restriction on any one whatsoever on entering the central holy Sikh Shrine.

"My faith is for the people of all castes, creeds, communities and cultures from which ever direction they come", said Guru Arjan as recorded by Dr Gopal Singh in his "A History of Sikh People".

Construction of Harmandir was in sharp contrast to the top heavy and ornate structures of Hindu temples, Mohammadan mosques and even the Christian Churches and Cathedral, which were all built with the wealth and extravagance of state or monarchies.

The simple construction and architecture of Harmandir Sahib differed from heavy and ornate structures built by Hindu and Muslims monarchs and even the Churches and Cathedral of Christianity built as per the Renaissance architecture of Europe.

The philosophy of Sikh faith was diametrically opposed to all this. "People had to be drawn to it by the simplicity of the idea that all human beings were equal in the eyes of God and not by the majesty and grandeur of the buildings built in Lord's name", Guru Arjan said.

Significantly, Harmandir Sahib was built at a level lower than the surrounding ground with the result that the devotees have to go

down the steps in order to pay obeisance at the sacred shrine. Everyone is free to enter the Golden Temple from any direction. The plan of the construction of Harmandir was personally supervised by Guru Arjan Dev, who was assisted by a council of senior Sikhs, including Baba Buddha, and Bhai Gurdas, Bhai Bahlo, Bhai Salo, Bhai Bhagtu, Bhai Kalyana and Bhai Paira.

Thus a magnificent structure was raised, with its matchless simplicity of design and beauty. A great place of pilgrimage for the Sikhs was thus set up.

In the lifetime of Guru Arjan Dev, Ramdaspur (Amritsar) grew into a flourishing town. Professional artists and artisans, members of over fifty caste-groups, came to settle there from Patti, Kasur and Kalanaur. However, Harmandir Sahib was not, built in a short time. It was the result of on-going effort and contributions of many people in its contraction process which extended to many decades and even centuries- if we include the unparalleled contribution of Maharaja Ranjit Singh in further beautifying the Harmandir Sahib complex.

It was basically built through Kar Sewa of Sikh Sangat, which has since become a unique feature of strong Sikh culture and tradition of service.

After the completion of the holy temple, Harmandir, the next significant development was the compilation and editing of the Granth Sahib, the Sikh Scripture.

Sikh Scripture

The compilation of the Adi Granth began, when Guru Nanak Dev, during his travels and odysseys, regularly used his notebook called "Pothi" for recording not only his own Bani but the meetings with top religious leaders. According to well-known commentator, (Teekakar) Professor Sahib Singh, a reference to Guru Nanak's Pothi has been made in Puratan Janamaskhi. This Pothi was passed on to the Second Guru, Guru Angad Dev, when the Guruship was bestowed on him.

During his extensive travels inside as well as outside the country. Guru Nanak Dev used to record in writing his own hymns and those of other saints and sages like Kabir and Ravidas in Uttar Pradesh, of Jaidev in Bengal, of Namdev and Trilochan in Maharashtra and of Sheikh Farid in Punjab which he had.

Bhai Gurdas was the scribe, who wrote Guru Granth Sahib using the Gurmukhi script, which was one of the prevalent scripts in Punjab in those days. Guru Arjan Dev collected all the material for Granth Sahib which came from several sources. The bards had left their eulogies and plaudits with the Gurus, whom they had met. The hymns of Guru Nanak Dev had been collected from different sources. The hymns of the succeeding Gurus had been there in the house of the Guru.

Installation of the sikh scripture: As recorded by M.A Macauliffe in "*The Sikh Religion*", Guru Arjan Dev invited all his

Sikhs to see the precious compilation, the fruit of so much strenuous labour and distributed sacred food (*Karah Prasad* and *Langar*) amongst them- as a thanks giving for the completion of the Scripture. The volume was, on the advice of Baba Buddha and Bhai Gurdas, placed in the Har Mandir. At the conclusion of his task, the Guru told the Sikhs that the Granth Sahib was the embodiment of the Gurus, and should-therefore, be held in extreme reverence.

It may be added that the Adi Granth (the First Book) was accorded the status of Guru by the Tenth Guru, Guru Gobind Singh, in A.D. 1708 at Hazoor Sahib in Nanded, Deccan, a little before his demise. He had ordained the Sikhs to consider Guru Granth Sahib as the Eternal Guru for all times to come.

As a poet: Guru Arjan Dev was the most prolific Guru-poet after Guru Nanak, whose religious philosophy he had faithfully recorded and elaborated, in Guru Granth Sahib, the compositions of which he compiled and edited with great care, diligence and scrutiny. Guru Arjan's own contribution to Guru Granth Sahib is the largest. Out of thirty- one Ragas in the longer poems in the Scripture, he composed his bani in as many as thirty Ragas. The thirty-first Raga 'Jaijwanti' in which Guru Tegh Bahadur had composed Gurbani was added later by Guru Gobind Singh when he dictated the entire Adi Granth to Bhai Mani Singh from his memory at Damdama.

Growing Influence of Sikhism: Guru

Arjan Dev was a great organizer. Because of the above mentioned two projects - first, the construction of the shrine of Golden Temple and second, the Sikh Scripture of Granth Sahib, the number of Sikhs swelled immensely. Baba Buddha was made the first Granthi (high priest) of Har Mandir. Granth Sahib was installed in the centre of the shrine, in order to spread its divine message in all directions.

This attracted many Sikhs from far and near. The Masands appointed by the Guru for the collection of Guru's dues came on Baisakhi day every year with a good number of people who had joined the Faith as new Sikhs. The universal message of the new religion brought many new converts, not only from the Hindu fold, but from Muslims also.

This fact has been recorded by Mugal Emperor Jahangir in his Tuzuk-e. Jahangiri (Memoirs or Dairy) wherein he says: " So many of the simple minded Hindus, nay many foolish Muslims too, had been fascinated by his (Guru's) ways and teachings. He was noised about as religious and worldly leader. They called him Guru, and from all directions crowds of fools would come to him and express great devotion to him. This busy traffic had been carried on for three or four generations. For years the thought had been presenting itself to my mind that either I should put an end to this false traffic, or he should be brought into the fold of Islam.."

Guru Arjan was a peace-loving person totally imbued with the Name of One Lord, having his imace of humility and double-

edged sword of modesty."

India's First Martyr

After the death of Akbar the Great, Jahangir ascended the Mughal throne of Delhi. He came under the impact of Mujaddid Alf-I-Sani Sirhindi, a staunch adversary of the growing Sikh Movement. This Naqshabandi saint and Jahangir's minister Chandu Shah, who had a grudge against the Guru for not accepting the hand of his daughter for his son, poisoned the ears of Emperor Jahangir.

The Emperor's son Khusrau, who had revolted against him, had come to the Guru. The Guru seeing his plight took pity on him. This incident gave an excuse to the King 'to put an end to the false traffic' within a few months of Jahangir's accession.

Jahangir imposed on the Guru a fine of Rs 2 lakhs and put another condition "to drop all references to Islam in the Granth Sahib. Guru Ji said, "All the money belongs to Sangat, Sikh devotees, and was not his. And the hymns were the revelations in praise of God by holy men and none could dare change them". Jahangir states in his autobiography: "The idea struck me several times to make the Guru a convert to Islam, till at last Khusrau crossed the Beas and proceeded in the direction of the Guru.

"No sooner did I hear of this man, convinced as I was of the absurdity of the notion, I ordered the Guru to be brought into my presence. All his private property was confiscated to the State, and he himself

placed under rigorous confinement".

According to English Ambassador, Sir Thomas Roe 'Mughal' emperor's eldest son Khusrau was in favour of learning valour and discipline of war, abhorring all courtesies and base customs of his ancestors and the nobility. Since Jahangir had crushed Khusrau's revolt with an iron hand and the fact that Khusrau had met Guru Arjan Dev, it was used as an excuse by the Emperor to arrest Guru Arjan and inflict inhuman torture on him.

"I ordered them," writes Jahangir in his Tuzk-e-Jahangiri Memoirs, "to produce him and to hand over his houses, dwellings places and children to Murtaza Khan and having confiscated his property, commanded that he should be put to death with torture." The Emperor had ordered that the Guru be dealt with the penal laws of Ba-Yasa.

While Guru Arjan told the King that he had done nothing wrong, but still Jahangir ordered Guru Arjan to be punished under *Ba-Yasa* (laws of Torture) and made him sit on the red hot iron plate as burning sand was poured on his body. Guru was then given a dip in boiling water and was tortured for five days under "Yasa - a Mongol law which lays down that the torture should be such that no blood of the victim is shed". Yasa according to translators of Tuzk-e'-Jahangiri means death by extreme tortures.

Kesar Singh Chhibbar the writer of the Bansvali Namah, was quite clear in his mind that Jahangir held a grudge against Khatriis to which caste Sikh Gurus belonged. Emperor

felt that Khatri were always the enemy of Islam.

Shiekh Ahmed, head of the Naqashbandi school of Sufis of Sirhind believed that "Glory of Islam consisted in humiliation of infidels". He was sworn against the independent ways of the Sikhs. He did not believe "Ram and Rahim are the same" So Ulemas and hard core Hindus both ganged up when the Guru was presented in the court on trumped up old charges of blasphemy of Hindu worship and Muslim prayers. The Guru was subjected to all sorts of tortures. His blistered body, when taken for a bath, disappeared in the cold waters of river Ravi.

According to Bhai Gurdas, Guru Arjan bore all his agony with great equanimity, during the night, previous to his martyrdom, having been deeply absorbed in the Name of the Lord. The Guru had totally resigned himself to the Will of the Lord.

Sayeed Mian Mir, the saintly Muslim Faqir had sought permission to intercede but was advised by Guruji to accept the "Will of the God". Guru Ji remained immersed in the constant meditation through out his ordeal and accepted the "Will of God" as a spiritual

hallmark of the philosophy of the *Sachcha Padshah*. Guru Arjan found his Atmaan's ultimate flight to Paramatmaan on May 30, 1606.

A beautiful Shrine, Gurdwara Dera Sahib stands on the site of his martyrdom in Lahore, which is visited by thousands of devotees from all over the world on the Martyrdom of the *Sachcha Padshah*, the fifth Guru, Guru Arjan Dev to seek his blessings.

Thus, Guru Arjan Dev, through his personal sacrifice, piety and vision and organisational skill constructed the superstructure of Sikh religion on the foundation already laid down and raised by the preceeding four Sikh Gurus. By establishing the two indispensable marks of an organised religion in the form of Sikh place of worship (Church) and its sacred text (scripture), Guru Arjan's contribution is land mark in the history of Sikh religion. His supreme sacrifice in defence of his faith without compromising with tyranny and oppression set the foundation of Sikh martyrdom which gave Sikh religion a distinct identity.

ਕਲਿਜੁਗਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸੁਖਾਲਾ

Me and My God: Nanak Alerted Me That God Did Not Create Man in His Image, Rather It Was The Other Way Around.

Harbans Lal, Ph.D. D.Litt. (Hons).

For centuries, we have been made to believe that God created man in His image. However, when Nanak took over to tell us the truth, he began to tell me that it was the other way around. In fact man created God in his image, an anthropomorphic god.

I am using this term, anthropomorphism, to describe a God with the attributions of a superhuman who exhibits humanistic characteristics; he is a perfect, all-powerful, and all-knowing superhuman. This God has a place of residence several skies away, with the capability of knowing everything that is happening with everyone on earth. Such God possesses powers to do justice through punishments and rewards.

He listens to prayers and accepts gifts to grant favors to the favorites or punish adversaries, and he also punishes those who do not believe. He determines and changes the destinies of people and nations. He has the ability to appear or disappear at will. He may be born outside of the womb and die at will.

Such an anthropomorphic God manages humanity through staff like angels, messengers, demons, devils, etc. His representations in various physical forms, such as prophets, scriptures, statues, and

paintings need and accept materials that are there to meet human needs. They include clothing, food, temperature-controlled environments, flashy means of transportation, courtiers, fine music and dancers, etc.

To create an anthropomorphic God was man's sure way to appoint himself as God's agent and as his administrative authority. Further, this opened the way to create and deepen communal identities. It permitted retreat into the very segregated wedges and fractions between and among various faiths and faith communities.

The worst of all is that this anthropomorphic God made it easier to keep Man apart from the real Creator, God that was manifested in all creations. Nanak called it Ek Ongkaar.

Since the time that Nanak came on this earth, he began telling the truth. He gave me and others, without any discrimination, new and innovative eyes of knowledge with vision and wisdom. He let me examine the question of God more logically.

ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਦੀਆ
ਇਨ੍ਹੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥

(ਅੰਗ ੪੭੦)

He taught me and given me the healing eyedrops of spiritual wisdom so that with my

spiritual eyes, I visualize the Creation

As the benefactor of the new wisdom, I began to call myself a Sikh, meaning a wisdom seeker. Then, I felt no need to be obsessed with an anthropomorphic god sitting on his throne in heavens and loaded with extensive secretariats as well as numerous other means of enforcing obedience among us to their god.

In contrast to man's earlier exploits, Guru Nanak told me of the single virtual reality. Also, it was not far from my eyes; I could see it in nature and in the creations all around me, and all within me. He named this reality, Ek Ongkar, meaning, one virtual reality manifested in all creations. That, the forces of creations and the laws of nature actually maintained a beautiful world for me to relish. Here everything has been functioning meticulously since the time immemorial.

And, above all, I need not live in a fear of the angels of death, haughty and cruel, waiting to take me to imaginary heavens and

hells. They are not there anymore to scare me and to torture me. Instead, Nanak told me that this world is created for me to relish, and, that it will be always there in my service, not to fear but to rule. Nanak said

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ॥

ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ॥

(ਅੰਗ ੩੭੪)

Other living forms are your water carriers (servants); in this world, you are the ruler.

Guru Nanak told me that life was an opportunity to seek and merge with the Divine and her creation.

Harbans Lal, Ph.D.; D.Litt (Hons)

Professor Emeritus & Chairman,

Dept of Pharmacology &

Neurosciences, University of North Texas

Health Science Center.

Professor Emeritus, Guru Nanak Dev

University, Amritsar, India.

President, Academy of Guru Granth

Studies.

ਅਦਾਰਾ ਜੀਵਨ ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਲੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ

ਨੂੰ ਕੋਟ-ਕੋਟ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੀ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ

(ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਦੇ 55 ਪੰਨੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ)

ਟਰੱਸਟ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ

ਅਗਰ ਕੋਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਜਾਂ ਟਰੱਸਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਟੀਚਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਗਰ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਕੈਡਮੀ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਤੇ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਅਦਾਰਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਐਸੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਦੇ ਅਫਸਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜੀ ਦੇ ਕੇ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਜੀ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੀ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਰਿਕਾਰਡ ਤਖਤ ਜੱਬੇਦਾਰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਨੇਜ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਫੀਸ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਟੀ.ਜੇ.ਬੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਏਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਨਓਬਜੈਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ

ਟੀ.ਜੇ.ਬੀ. ਵੱਲੋਂ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਦੇਵੇਗੀ। ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ, ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਮੈਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜ਼ਜ਼ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਯੋਗ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਹਰ ਐਸੇ ਫਿਲਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਓਬਜੈਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਗਰ ਉਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਨੌਮੀਨਲ ਫੀਸ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਕ ਅਰਜੀ ਰਾਹੀਂ ਐਡਵਾਈਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਕ ਵਾਰ ਟੀ.ਜੇ.ਬੀ. ਨਓਬਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਜਾਂ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਪੁੱਤੂ ਕਰੇ।

ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ

ਅੱਜ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਮੀਡੀਆ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਹਸਪਤਾਲ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੈਂਟਰ, ਵਿਧਵਾ ਆਸ਼ਰਮ, ਬਿਰਧ ਘਰ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਆਦਿ ਕਈ ਅਦਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਤੇ ਚਲਾਉਣੇ ਹਨ ਉਥੇ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ

ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਚਲਾਵੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਤਬਕਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈਂਡ ਕਵਾਟਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਇਕ ਚੈਨਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਚੈਨਲ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜੋ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਅਹਿਮਦੀਏ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਹਿਮਦੀਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਚੈਨਲ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਧਨ ਵੀ ਹੈ, ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਕਈ ਡਰਾਮੇ ਫਿਲਮਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਚੈਨਲ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਅਖਬਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕੀਏ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਮਿਲਕੇ ਵਧਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਚੰਗੀ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਹੋਵੇ।

ਆਮਦਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਤੇ ਖਰਚੇ

ਸਾਡੀ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹੇ ਧਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਧਨ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਕਿ ਧਨ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਮਹੁਮਾ ਕੇ ਧਨ ਦੇਣਗੇ। ਉਹ ਧਨ, ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਐਨ ਆਰ ਆਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਲੋਕ ਖੁਲ ਦਿਲ ਨਾਲ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਐਸਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਤਲਬੀ ਤੇ ਖੁਦਗਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਗਰ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚੜਾਵੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਜਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਰ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਲਰ ਕੌਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਲਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ, ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੁਸਤ ਦਿਮਾਗ ਲੋਕ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ

ਕੰਮ ਵਿਚ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸਿਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਹਰ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਤੇ ਹਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਲੋਕ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਥੇ ਸਬ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਤੰਭਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਖਰਚੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੂਬਾਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਤੇ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ

1. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਚੜਾਵਾ (ਤਖਤ ਅਸਥਾਨ ਛਡਕੇ)
2. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਬਾਹਰੋਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਨ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਲਈ, ਲੰਗਰ ਲਈ ਆਦਿ।
3. ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਹਸਪਤਾਲ ਆਦਿ ਹੁੰਦੀ ਆਮਦਨ।
4. ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਥਾਵਾਂ, ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਾਂ ਦੁਕਾਨ ਆਦਿ ਲਈ, ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਆਮਦਨ।
5. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿੱਤੀ ਗਈ ਭੇਟਾਂ।

6. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ।
7. ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ।
8. ਰਾਗੀਆਂ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ, ਢਾਡੀਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ।
9. ਰਾਗੀਆਂ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ, ਢਾਡੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ।
10. ਰਾਗੀਆਂ, ਕਥਾਕਾਰਾਂ, ਢਾਡੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ।

ਖਰਚੇ

1. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੈਨਾਤ ਲੋਕ, ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੈਨਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਤੈਨਾਤ ਲੋਕ, ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਭੱਤੇ।
2. ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਤੇ ਖਰਚੇ।
3. ਲੰਗਰ ਦੇ ਖਰਚੇ।
4. ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਖਰਚੇ।
5. ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 20% ਰਕਮ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਖਰਚੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਚਿੰਗ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਛਪਾਉਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਭੇਟਾ ਇਸ

ਪਖੋਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕੰਪੀਟਿਸ਼ਨ ਫੀਸ। ਪਰ ਇਸ ਸਰਵਿਸ ਨੂੰ ਡੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਅਲਗ ਸਕਤਰੇਤ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੇ ਤਨਖਾਹ, ਭਤੇ ਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਰਚੇ ਹੋਣਗੇ। ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ ਉਹ ਵੀ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਤੈਨਾਤ ਡਾਇਰੈਕਟ ਤੇ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਭਤੇ ਤੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਕਰੇਗੀ।

ਤਖਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ

1. ਤਖਤ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਚੜਾਵਾ।
2. ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਦਾਨ ਕਰਮਾਂ।
3. ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਤੇ ਟਰਸਟਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ
4. ਤਖਤ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲੀਆਂ ਦਾਨ ਕਰਮਾਂ।
5. ਕਿਤਾਬਾਂ, ਫਿਲਮਾਂ, ਵੀਡੀਓ ਜਾਂ ਆਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਨਰਿਬਜੈਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਫੀਸ।

ਖਰਚੇ

1. ਤਨਖਾਵਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਐਡਵਾਜ਼ਿਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। (ਇਹ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਆਮਦਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।)
2. ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੈਂਟਨੇਸ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ।

3. ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਜੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਆਪ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਬਜਟ ਪੁਜੀਸ਼ਨ

ਹਰ ਤਖਤ, ਜੋਨਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਐਸ ਦਾ ਹੈਡ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਲਾਨਾ ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ। ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਚੀਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੋ ਵੀ ਹੈਡ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਮੁਹਤਿਹਤ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਸਟਾਫ ਦੇ ਖਰਚੇ, ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ, ਭਤਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਨ ਖਰਚੇ ਆਦਿ ਦਾ ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਉਹ ਬਜਟ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣਗੇ। ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਨ ਖਰਚੇ ਤੇ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਕੇ ਜੋ ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਐਕਾਉਂਟਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਜਟ ਵੀ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਬਜਟਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਐਕਾਉਂਟਸ ਸਲਾਨਾ ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਬਣਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਐਡਵਾਜ਼ਿਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ। ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਐਕਾਉਂਟਸ (ਸੀ ਓ ਏ) ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੇਗਾ ਕਿ ਖਰਚੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਬਜਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਤੁਰੰਤ ਸੀ ਓ ਏ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਸੀ ਓ ਏ ਉਸ

ਖਰਚੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਸੋਲਿਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਆਫ ਸਿੱਖਸ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵੇਗਾ।

ਕੰਸੋਲਿਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਆਫ ਸਿੱਖਸ (ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ)

ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਇਕ ਐਸਾ ਫੰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਪੋਰਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਰੇਗੁਲਰਲੀ ਤਖਤ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਗੀਆਂ। ਸਾਲ ਦਾ ਬਜਟ ਕਦੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਫੋਰਮੈਟ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਰੂਲ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਬਣਾਇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਰਿਸੀਟਸ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਸਦਾ 20% (ਤਖਤਾਂ ਲਈ 10%) ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਰਕਮ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਜਮਾ ਕਰਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਭਾਵ ਕਿ ਹਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 2007 ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਬਜਟ ਅਨੁਸਾਰ 3 ਕਰੋੜ ਚੜਾਵੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਇਕ ਕਰੋੜ ਦਾਨ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਤੇ ਟਰਸਟਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ ਕਰੀਬਨ 5 ਲੱਖ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਤਨਖਾਵਾਂ, ਮੈਨਟੇਨੇਂਸ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਮਿਲਾ ਕੇ 2 ਕਰੋੜ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਬਜਟ 2 ਕਰੋੜ ਪੰਜ ਲੱਖ ਸਰਪਲਸ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ, 30 ਸਤੰਬਰ 2007 ਤੱਕ ਅਸਲੀ ਚੜਾਵਾ 2 ਕਰੋੜ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾਨ ਰਕਮ 50 ਲੱਖ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ 3 ਲੱਖ ਆ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ

ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਬਿਆਜ ਤੋਂ ਕਰੀਬਨ 50 ਲੱਖ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ 15 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਕੁਲ ਰਾਸ਼ੀ ਯਾਨੀ 3 ਕਰੋੜ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦਾ 10% ਯਾਨੀ ਕੀ 30 ਲੱਖ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਵਿਚ ਜਮਾ ਕਰਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੇ ਰਕਮ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ 31 ਮਾਰਚ 2008 ਵਿਚ ਆਵੇਗੀ ਉਹ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 ਤਕ ਉਸਦਾ 10% ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਵਿਚ ਜਮਾ ਕਰਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮਾ ਕਰਾਉਣਗੀਆਂ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਅਕਾਊਂਟਸ ਬਾਰੇ -

ਇਸ ਫੰਡ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਫਾਈਨੇਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਹੈਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਅਕਾਊਂਟਸ ਜੋ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਅਕਾਊਂਟਸ ਜਾਂ ਰੈਵੀਨਿਊ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚੋਂ ਡੇਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਜਾਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਤੇ ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟਸ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਵਾਂ ਤੇ ਭਤੇ ਕੰਸੋਲਿਡੇਟਿਡ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਖਰਚੇ ਜਾਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਅਕਾਊਂਟਸ ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ, ਜੋਨਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਵਿਚੋਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹਰ ਜੋਨਲ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਿਚੋਂ

ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕਰਨਗੀਆਂ ਪਰ ਐਸ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਭੱਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ ਅਕਾਊਂਟਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ -

ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਖਤ ਜਾਂ ਜੋਨਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਘਾਟੇ ਦਾ ਬਜਟ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਘਾਟੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਖਤ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਖਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ, ਐਸ ਜੀ ਪੀ ਸੀ ਨਾਲ ਤੇ ਐਡਵਾਇਜਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਕੁਝ ਫੰਡ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਘਾਟੇ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਰਕਮ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਖਤ ਜਾਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹੈਡ ਥੱਲੇ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਉਸਦੀ ਸਲਾਹ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਗਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਖਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਟਾਫ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਸਟਾਫ ਘਟਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਐਫ ਓ ਐਸ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਹੱਕ ਹੋਣਗੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨਮਾਨ -

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਾਂ, ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਟੀ.ਜੇ.ਬੀ. ਤੇ ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਐਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਹਰ ਸਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਾਪਦੰਡ ਦੇ 10 ਪੁਆਇੰਟ ਵੀ ਸੋਚੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸਾ ਸਲਾਨਾ ਸਨਮਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਭਾਵੇਂ 50,000 ਰੁਪਏ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਮੁਮੈਂਟੋ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ ਉਥੇ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਸ਼੍ਰੋਤ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੋਬਲ ਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਜਾਂ ਐਸੇ ਹੋਰ ਸਨਮਾਨ ਹਨ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ

ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਸਾਡੀ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਇਕ ਤੁੱਛ ਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਛੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਡੀ ਸਿਰਫ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਪੇ, ਹਰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਲੀਡਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਸਕਣ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਤਿਤ ਪੁਣੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਾਂਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ

ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਂਦ ਕੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸਾਡੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਨਫਰਤ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਲੋਕ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਣ ਲਈ ਰਸਤਾ ਸਾਫ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਢਾਂਚਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਜੋੜੇਗਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਮ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਦੇ ਸਕੀਏ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੰਡ ਸਕੀਏ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਸ੍ਰ: ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲ,

ਵੀ-239, ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ,

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰੁ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਣ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਮਿਤੀ 27,28 ਅਤੇ 29 ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਮੁਕਦਬ ਬਕਤੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਪੁਰਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ 67ਵੀਂ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ 'ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ' ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸਰਦਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭੈਣੀ ਗਿਲ੍ਹਾ 'ਚ ਜਨਮੇਂ ਬੀਬੇ ਰਣੇ ਜਿਹੇ ਲੱਗਦੇ ਇਸ ਬਾਲ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਾਪੀ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਖਾਲੀ ਛੱਡੇ ਹੋਏ ਵਰਕਿਆਂ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ 'ਤੇ ਬਾਲੜੇ ਕੁਲਵੰਤ ਤੋਂ ਚਿੱਤਰ ਬਣਵਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਉਸਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਰਾਮਬਾਗ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਉਥੇ ਦੇ ਕਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ 'ਵਿਸ਼ਾ-ਮਾਹਰ' ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ, ਦੀ ਪਾਰਖੂ ਅੱਖ ਨੇ ਇਸ ਬਾਲ ਵਿਚਲੀ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਤਿਬਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਸੱਦਕਾ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਲਾਕਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ।

ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਬੈਸਟ ਕੈਡਿਟ ਰਹੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੁਲਵੰਤ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਸੀ. ਪ੍ਰੋਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ

ਸੂਬੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਲਵੰਤ ਨੇ ਕਲਾ-ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਆਪਣਾ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਵਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ 'ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ' ਵਿਖੇ ਬਤੌਰ ਕਲਾ-ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਕਰਕੇ ਸੰਨ 1976 ਈ. ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ 2015 ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਦੇ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਪੁਰਸਕਾਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਾਲ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਖੇਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਧਿਆਪਨ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਲਾ ਅਕੈਡਮੀਆਂ, ਕਲਾ ਗੈਲਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਸੈਦਾਈ ਹੈ। ਹੁਸੀਨ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਰਤਾ ਦਾ ਕਦਰਦਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੰਗਾ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਤਰੀਵ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 'ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ' ਦੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੀਆਂ ਗੈਲਰੀਆਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਹੋਟਲਾਂ, ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਗੈਲਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਲਾਇਤ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੈਡਾ ਦੇਸ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੀ ਗੈਲਰੀ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜ ਭਵਨ, ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅਦਾਰੇ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਆਦਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗੈਲਰੀਆਂ, ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਹਾਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਕਸਰ ਜਨ-ਸਧਾਰਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬਧਿਤ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਚਿੱਤਰ ਚਿੱਤਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸਨੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪੋਰਟਰੇਟ ਵੀ ਚਿੱਤਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੰਨ 1999 ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸਾਜਣਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਕਲਾਕਾਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਐਸ.ਨੰਦਾ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ 'ਕੇਸ ਸੰਭਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ' ਲਈ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੈਲੰਡਰ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿੱਤ੍ਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਗਿੱਲ' ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ ਬਣਾਏ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਤਰਿਕਾ ਜੋ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛੱਪਦੀ 'ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਲਈ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ 'ਦਾਦੀ-ਪੋਤਾ' ਕਾਲਮ ਲਈ

ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਏ, ਕੇਸ ਸੰਭਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤ੍ਰੈ ਮਾਸਿਕ ਰਸਾਲੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ 'ਕੁਝ ਹਾਸਾ ਕੁਝ ਸੱਚ' ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਸੁਣ ਉਏ ਮੂਰਖ' ਕਾਲਮਾਂ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਸਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਸਕੈਚ ਬਣਾਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਂ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਕਲਾ/ਚਿੱਤਰ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਦੀ ਧਾਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਮਾਈ ਸਗੋਂ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੋਗਦਾਨ ਵੀ ਪਾਇਆ।

ਅੱਜ ਵੀ ਦੋ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੁ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਰਟਿਸਟ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 'ਪੰਚ ਰੰਗ' ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ 'ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ' ਆਫ ਫਾਇਨ ਆਰਟਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਲਾ ਨਾਲ ਸੰਬਧਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਾਸ਼ ! ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਸ ਸੁੱਚੇ ਨੱਗ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥਾ, ਕੌਸ਼ਲਤਾ, ਉਮਰ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਖਸ਼ੋ ਅਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭੂਮੀ ਦਾ ਨਾਂ ਰੁਸ਼ਨਾਉਂਦਾ ਰਹੇ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਪੈਟਿੰਗਾਂ ਟਾਈਟਲ ਪੇਜ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਦੇਖੋ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਬਗੈਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ

ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉੱਜਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਉਸਦੀ ਮੁੱਸ-ਮੁੱਸ ਕਰਦੀ ਨਰੋਈ ਆਤਮਾ, ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਜੋਂ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈਂਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਜਾਬਤਾ ਪਸੰਦ, ਸਿਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਇਨਸਾਫ ਪਸੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲ-ਪੋਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉੱਜਲ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਵਿਕਾਸਮਈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਮੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਲੇਕਿਨ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਨਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਲਾਮਿਸਾਲ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਕਰੀਬ 90 ਲੱਖ ਅੱਧਖੜ੍ਹ, ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾ, ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਅਪਰਾਧਿਕ, ਮਾਰੂ ਗੈਂਗਸਟਰ, ਗੈਰ-ਜਾਬਤਾ ਪਸੰਦ, ਅਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਹੀਨ-ਪੈਦਾਵਾਰ ਰਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅੰਧਰੀ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰ ਧਸਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇ ਐਸੇ ਡਰਾਉਣੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦੀ ਨਿਕੰਮੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਸੁਆਰਥੀ,

ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਦੀ, ਲੋਟੂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਰੂ ਮਾਫੀਆ ਗ੍ਰੋਹ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਾਲਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ 'ਸੁਹਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੀ ਸਈਓ, ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਨਾ ਸਈਓ' ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇ ਉੱਜਲ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਮੱਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਭੋਗ 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਵਿਚ ਹੀ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਡਿਪਲੋਮੈਟਿਕ ਭੁਗੋਲਿਕ ਚਾਲ ਵਿਚ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਫਿਰਕੂ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵੰਡ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਮੌਤ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਜਿਊਣ ਲਈ ਬਚੇਸ਼ੀ ਲੱਲਕ।

ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਮਾਰੂ ਆਲਮ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਕਦੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ, ਕਦੇ ਖਾੜਕੂ, ਕਦੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ, ਕਦੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬਚੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਦੌੜ ਭਰੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਟੋਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਆਹੂਤੀ 'ਤੇ ਆਹੂਤੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਸਬੰਧਿਤ ਆਗੂਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਆਦਿ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ, ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਉਪਲਬੱਧ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ

ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਗੁਨਾਹ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹਨ। ਪ੍ਰਬੋਧ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ (ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ) ਦੇ ਕਤਲੇ-ਏ-ਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਸਕਣ ਦੇ (ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ) ਰਸਤੇ ਖੋਜਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਐਸੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਨਸਾਫ ਮਿਲਣ ਤਕ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀਆਂ।

ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਲਈ ਵਧੀਆ ਜੀਵਨ ਜਾਚ, ਸਿੱਖਿਆ, ਹੁਨਰ, ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨੀਤੀ, ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਸੀ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਮਾਡਲ ਤੇ ਅਮਲ ਦਾ ਰੋਡ ਮੈਪ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਿੱਜ ਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥ, ਧਨ ਕੁਬੇਰਤਾ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵਿਖਾਵੇਪਣ ਵਿਚ ਇਸ ਕਦਰ ਗਲਤਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਰਵਸ੍ਰੋਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਧੰਨ ਕੁਬੇਰਤਾ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਭਤੀਜਾਵਾਦ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ 'ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ'।

ਸੰਨ 2010 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲੇਖਕ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਇਕ ਚੇਤੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ। 'ਭਾਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਵੱਡਭਾਗੀ ਹੋ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਹੋ।' ਲੇਖਕ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਧਰ ਆਏ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਇਹ ਕੀ

ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ? ਜ਼ਰਾ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ 'ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ' ਦਾ 'ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ' ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਵਾਂਗ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ, ਮਾਨਸਿਕ, ਬੌਧਿਕ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਰਮਾਇਆ ਉੱਜਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ' ਨਾਲ ਸੁਮੇਲਤਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਸ ਰਾਜ, ਸਮਾਜ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਹੈਰਾਨਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਜੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀ, ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਭਗੋੜੇ 'ਬਾਬੇ' ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਡੇਰੇਦਾਰ ਬਾਬੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਦੁਰਾਚਾਰ, ਧੰਨ ਕੁਬੇਰਤਾ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੁੱਲ ਗਏ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਐੱਚ.ਐੱਲ. ਬਰਾਡਸ਼ਾਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਸਿੱਖੀ ਇਕ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਭਾਵ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਧਰਮ ਹੀ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਮੱਤਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਰਤਮਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸੁਚਾਰੂ ਹੱਲ ਹੈ।" ਸਿੱਖੀ ਇਕ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ,

ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੇਤੰਨਤਾ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਭੇਦ ਭਾਵਹੀਨ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਰਗ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਦਰਸ਼ੀ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਵਧੀਆ ਸਿਖਿਆ, ਜ਼ਬਤ, ਹੁਨਰ ਰਾਹੀਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰਹਿਤਾਂ, ਵਿਭਚਾਰਾਂ, ਮਲੀਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਦਾ ਕਿਰਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਸਦੀ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ।

“ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਮੁ”,

ਇਵੇਂ ਹੀ :

“ਉਦਮੁ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚ ॥”

ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਹੁਨਰਮੰਦ ਜਾਂ ਗੈਰ ਹੁਨਰਮੰਦ ਹੋਵੇ। ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੂਰਖਾਨਾ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਸਨਅਤੀ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਦਿਹਾਤ ਸਬੰਧਿਤ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹੱਥਕਰਘਾ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗ ਜਿਵੇਂ ਵਾਣ ਵੱਟਣਾ, ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਨਾ, ਦਰੀਆਂ, ਖੇਸ ਬੁਣਨੇ, ਦਾਤੀਆਂ, ਰੰਬੇ, ਦੂਸਾਘੇ, ਤਰੰਘਲੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ, ਡੇਅਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤਾਂ ਬਣਾਉਣਾ, ਟੇਕਰੀਆਂ, ਛਿੱਕੂ, ਹੱਥ ਪੱਖੇ, ਬਹਾਰੀਆਂ, ਮੰਜੇ ਉਣਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ, ਲੱਕੜ ਦਾ ਸਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਗੁੜ੍ਹ-ਸ਼ਕਰ-ਸਿਰਕੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਗੀ ਲੋਹਾ ਫਾਊਂਡਰੀਆਂ, ਕਢਾਈ, ਬੁਣਤੀ, ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ, ਬਰਤਨ, ਛਪਾਈ, ਜੁੱਤੇ ਨਾਲੇ-ਪਰਾਂਚੇ ਆਦਿ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੁਰਜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੀਨ, ਕੋਰੀਆ, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਥਾਈਲੈਂਡ, ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼ ਆਦਿ ਅਪਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਦੋੜ-ਦੋੜ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਰਾਹ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਨਾ ਨੌਂ ਮਣ ਤੇਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਰਾਧਾ ਨੱਚੇ।

ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਕਾਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਹਾਤ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲਘੂ ਅਤੇ ਹੱਥ ਕਰਘਾ ਉਦਯੋਗ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਸਬੰਧਿਤ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਕੁਆਲਿਟੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੁਅੱਛ ਜੀਵਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ, ਸੱਥਾਂ, ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ, ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ, ਸੰਗੀਤ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਅਤੇ ਗੰਦੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਗੇ।

ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਵਲੰਟੀਅਰ ਸੇਵਾ ਵਲ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਨ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਲਟਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕੁੰਢੇ ਨਾਲ ਸੁਅੱਛ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਬੇਇਨਸਾਫੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ, ਧੰਨ ਕੁਬੇਰਤਾ,

ਡੇਰਾਵਾਦ, ਫੱਕੜਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ। ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ ਸੁਹਣੇ, ਨੈਤਿਕ, ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ, ਵਿਕਾਸਮਈ ਸਮਾਜ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਐਸਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਨਾਨਕ ਮਾਡਲ 'ਯੂਟੋਪੀਆ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ

ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਹਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਕੰਮੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਵਿਭਚਾਰੀ, ਘਾਤਿਕ, ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀਹੀਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਫੇਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

416-887-2550

ਸਾਬਕਾ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ।

ਕੈਂਬਲਫੋਰਡ-ਕੈਨੇਡਾ

ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਭੈਣੋ ਤੇ ਭਰਾਵੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ?

ਕੀ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੇਸਾਂ ਬਦਲੇ ਖੋਪਰੀ ਲੁਹਾਉਣਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸਾਂ ਖਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇਣਾ, ਚਰਖੜੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਾ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਚਿਰਵਾਏ ਜਾਣਾ, ਤੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾਉਣਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ?

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ?

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ !

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ ! ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਰੋਕੋ ਅਤੇ ਇਸ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਓ !

Donations

The Sanstha accept donation, which are exempt u/s 80G of the Income Tax Act 1961 vide certificate No. CIT-II/Tech./80G/2009-10/1171 dt. 22-07-09. Any kind of payment can be made in cash /by cheque or by bank draft (subject to rule) to any of Sanstha's offices. The same can also be deposited directly in any of the Sanstha's Bank Accounts mentioned below under intimation to Head office or Delhi office as mentioned herein by post/telephone or email. Delhi -A/c No. 09181000003264 in Punjab & Sind Bank, IFSC Code PSIB0000918, Tagore Garden, New Delhi. Amritsar-A/c No. 10121 in Punjab & Sind Bank, Civil Lines, Amritsar Branch Code A0102

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵੱਧ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਜੀ ਸੁਆਰਥ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਲੜਾਈ, ਝਗੜੇ, ਵਹਿਮ, ਭਰਮ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿਸਫੋਟਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨਵੀਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 2500 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬਦ ਇਖਲਾਕੀ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਵੱਧਣ ਕਾਰਨ ਜਨਤਾ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜੈਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਰਵਿਦਾਸ, ਨਾਮਦੇਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਹੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ। ਪਾਦਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ, ਖੁਦਗਰਜ਼ੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਬੁਰਾਈਆਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਏ। ਇਹੋ ਕੁਝ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਈ ਫਿਰਕਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਅਧਰਮ, ਝੂਠ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਠੱਗੀ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 550 ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਰਮੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ "ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ।" ਬੜਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ

ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਮੁਗਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਕੇ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਸ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਮਿਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਤ ਸੂਰਮਾ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕਠਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਜਾਨ ਲੇਵਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਾਰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਮਨੁੱਖ ਕਦੀ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਸੁਖੀ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੌਤ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਸਮਝਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਗਏ, ਉਥੋਂ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੀ ਧੁੰਦ ਮਿਟਦੀ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਲੰਬੇ ਪੈਂਡੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪੁਟਿਆ ਹਰ ਕਦਮ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਹ ਇਲਾਹੀ ਕਦਮ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਪੁੱਟੇ ਸਨ ਇਕ 'ਉਚਾ ਦਰ' ਸਥਾਪਿਤ

ਕਰਦੇ ਗਏ। ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਹ ਦਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਿਤਾੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਗਤ ਪੀਰ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਜਗਤ ਬਾਬਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਰਹਿਬਰ ਅਤੇ ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਲਖ ਤਜ਼ਰਬੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਨੋਦਸ਼ਾ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੁਕ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੁਦ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਪਾਖੰਡ ਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋਏ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਵਰਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲੇ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਉਥੇ ਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਥੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਧਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਚਾ ਦਰ ਕੀ ਹੈ ? ਜਿੱਥੇ ਉਥੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਇਖਲਾਕ ਹੋਣ, ਉਚੀ ਸੋਚ, ਉਚਾ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਤੇ ਉਚਾ ਕਾਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵਹਿਮ, ਭਰਮ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਚਾ ਦਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ, ਛੋਟਾ, ਉਚਾ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਰਤੀ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਵਰਗੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੱਚ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਥੇ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਲਈ ਥਾਂ ਤੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਲਈ ਆਸਰਾ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਣ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ,

ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਦਰ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਚਾ ਦਰ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਐਸੇ ਦਰ ਨੂੰ ਉਚਾ ਦਰ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਹੋਣ, ਜਿੱਥੇ ਵਹਿਮ ਭਰਮ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜਿੱਥੇ ਗੋਲਕਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਉਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਿਹਲੜਾਂ ਨਿਕੰਮਿਆਂ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤਿਆਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ :-

**ਗੁਰੂ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥
ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥**
(ਅੰਗ ੧੪੧)

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਦੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ, ਸਾਵੀਂ ਵੰਡ ਅਤੇ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿੱਤੇ ਵਜੋਂ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :-

**ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥**
(ਅੰਗ ੧੨੪੫)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਡਰ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਦਿਆਲੂ, ਸੰਤੋਖੀ, ਇਨਸਾਫ ਪਸੰਦ, ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਬਰ ਅਤੇ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ

‘ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਮਕਾਂਡੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਭਗਤ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੁਜ਼ਦਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੀਆ ਯੋਧੇ ਤੇ ਜੰਗੀ ਜਰਨੈਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ, ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਅਤੇ ਕੋਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਵਰਗੇ ਵੀ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਇਨਕਲਾਬ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਇਆ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਤੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਰਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੋਹੜ, ਪਿੱਪਲ, ਟਾਹਲੀ, ਜੰਡ, ਕਿੱਕਰ, ਨਿੰਮ, ਅੰਬ, ਇਮਲੀ, ਰੀਠਾ, ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ, ਬੇਰ ਆਦਿ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਐਨੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਿੰਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤਾਂ 40-50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੁਧਤਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ, ਮੱਸਿਆ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਮੂਰਖਪੁਣਾ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਗੱਲ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਤੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ਪਰ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੱਲ ਗੱਲ ਉਤੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੜਨ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਕਾ ਹੀ ਅਨਜਾਣ ਹਾਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਔਰਤ ਜਾਤੀ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਬਾਰੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਮਝਣ ਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਲਿਪੀ ਅਪਣਾਈ। ਅੱਜ 80% ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਾਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਝੂਠ, ਠੱਗੀ, ਠੋਰੀ, ਵਹਿਮ, ਭਰਮ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਕਰਮਕਾਂਡ ਤੇ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦਾ ਵੱਧਣਾ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਸੀ। ਆਖਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਯੁੱਗ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਯੁੱਗ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸੁਧਤਾ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਉਨਤ ਸਨ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨਤ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਰਗੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕੇ।

प्रथम पातशाह के अभिन्न सखा भाई मरदाना जी

डॉ. राजेंद्र सिंघ 'साहिल'

भाई मरदाना जी वो महान व्यक्तित्व हैं जिन्हें श्री गुरु नानक देव जी की निकटता जीवन भर प्राप्त रही। प्रथम पातशाह ने उन्हें सदा अपने साथ-साथ रखा।

जन्म एवं प्रारंभिक जीवन : भाई मरदाना जी श्री गुरु नानक देव जी से लगभग दस वर्ष बड़े थे। भाई साहिब का जन्म गुरु जी के ही गांव राय भोड़ की तलवंडी (ननकाणा साहिब), (पाकिस्तान) में फाल्गुन संवत् 1516 बिक्रमी अनुसार सन् 1459 ई. में हुआ। भाई मरदाना जी के पिता का नाम भाई बादरा जी और माता का नाम बीबी लक्खो जी था। भाई जी मुस्लिम थे और अपने माता-पिता की सातवीं संतान थे। पहले के छः बच्चे पैदा होकर गुजर गये थे। मां-बाप ने इस सातवीं संतान का नाम 'दाना' रखा। श्री गुरु नानक देव जी ने इन्हें एक नया नाम दिया- 'मरदाना।'

प्रथम पातशाह के सखा : एक ही गांव के होने के कारण गुरु जी और भाई मरदाना जी में गहरी मित्रता थी। भाई जी को रबाब बजाने का गुण विरासत में मिला था। गुरु जी इनके सुंदर रबाब बजाने पर मोहित थे।

पिता श्री कलिआण चंद जी ने श्री गुरु नानक देव जी को नौकरी करने के लिए सुलतानपुर लोधी भेजा। गुरु जी वहां अपनी बहन बीबी नानकी जी और जीजा भाई जै राम जी के यहां रहने लगे और नवाब के मोदीखाने में नौकरी आरंभ कर दी। कुछ दिन गुजरे तो पिता जी को सुपुत्र की चिंता हुई। उन्होंने भाई मरदाना जी को

सुलतानपुर लोधी भेजा कि वे गुरु जी की राजी-खुशी की खबर लेकर आयें। भाई मरदाना जी सुलतानपुर लोधी क्या गये, गुरु जी के प्रेम में बंधकर खुद भी वहीं रह गये।

उदासियों में प्रथम पातशाह के सहयात्री : सुलतानपुर लोधी में ही गुरु नानक देव जी ने मोदीखाने की नौकरी त्यागकर संसार के कल्याण के लिए उदासियां अर्थात् धर्म-प्रचार-यात्राएं करने का निश्चय किया। गुरु जी भाई मरदाना जी को इन यात्राओं में साथ ले जाना चाहते थे। भाई साहिब ने प्रसन्नतापूर्वक अपना जीवन श्री गुरु नानक देव जी के उच्छेद्य के लिए अर्पित कर दिया। इस प्रकार यह कहा जा सकता है कि भाई मरदाना जी ऐसे पहले अनुयायी थे जिन्होंने अपना जीवन सिक्ख मत के लिए समर्पित किया।

उदासियों पर जाते समय बहन बीबी नानकी जी ने भाई मरदाना जी को रबाब खरीदकर दिया। भाई मरदाना जी गुरु साहिब की लगभग सारी प्रचार-यात्राओं में उनके साथ-साथ रहे। मार्ग के कष्ट, गर्मी-सर्दी, धूप-वर्षा आदि सब झेलते हुए गुरु जी के अंग-संग रहकर भाई मरदाना जी ने दूर-दूर के क्षेत्रों की यात्राएं की। विनम्र जिज्ञासु, मिलनसार और पवित्र स्वभाव के भाई मरदाना जी सदैव गुरु जी की सेवा में तत्पर रहे। गुरु जी के हुक्म को मानने में भाई जी अपना तन-मन गला देते। जन्म-साखियों में भाई मरदाना जी को गुरु जी के अत्यंत निकटवीं एवं अभिन्न सखा के रूप में दर्शाया गया है।

भाई मरदाना जी ने श्री गुरु नानक देव जी की रचनात्मक प्रफुल्लता में भी पूरा सहयोग दिया। जब भी गुरु जी के हृदय में बाणी का उदय होता, वे भाई मरदाना जी से कहते- “भाई मरदानिआ ! रबाब बजा, बाणी आई ए।” फिर भाई मरदाना जी रबाब के स्वर झंकृत करते और परम पवित्र बाणी श्री गुरु नानक देव जी के मुखारबिंद से उच्चारण होने लगती।

भाई मरदाना जी गुरु साहिब द्वारा उच्चारित बाणी का स्वयं भी गायन करते। इस प्रकार वे सिक्ख इतिहास के पहले कीर्तनिये भी सिद्ध होते हैं।

श्री गुरु ग्रंथ साहिब में ‘बिहागड़े की वार’ में तीन सलोक भाई साहिब ने नाम से दर्ज हैं :

**कलि कलवाली कामु महु मनुआ पीवणहारु॥
क्रोध कटोरी मोहि भरी पीलावा अहंकारु॥**

(पन्ना ५५३)

अर्थात् कलयुगी स्वभाव वह बर्तन है जिसमें से काम और मद की शराब निकलती है। इस शराब को क्रोध की कटोरी में भरकर अहंकार मन को पिलाता है।

यह मानव की विकृतियों का अत्यंत सुंदर प्रतीकात्मक वर्णन है। अगले सलोक में कथन को आगे विस्तार दिया गया है :

**मजलस कूड़े लब की पी पी होइ खुआरु॥
करणी लाहणि सतु गुडु सचु सरा करि सारु॥**

(पन्ना ५५३)

अर्थात् यह संसार मिथ्या मजलिस या महफिल है। इस कूड़ मजलिस में मन अहंकार की मदिरा पी-पी कर खवार होता रहता है। इसलिए श्रेष्ठ कर्मों की ‘लाहणि’ अर्थात् भट्टी बना, सच का गुड़ ले और सत्य के सार की शराब बना।

संदेश स्पष्ट है कि जीवन में से अहंकार आदि

का त्यागकर और सद्कर्मों को अपना।

तीसरे सलोक में मनुष्य को श्रेष्ठ कर्म करते हुए सच्चे नाम को प्राप्त करने के लिए प्रेरित किया गया है :

**गिआनु गुडु सालाह मंडे भउ मासु आहारु॥
नानक इहु भोजनु सचु है सचु नामु आधारु॥**

(पन्ना ५५३)

अर्थात् ज्ञान का गुड़, हरि-यश की रोटियां और प्रभु-प्रेम का आहार यही सच्चा भोजन है और यही जीवन का सच्चा आधार है।

प्रथम पातशाह के अभिन्न सखा : श्री गुरु नानक देव जी की जैसी निकटता भाई मरदाना जी को प्राप्त हुई वैसी कोई और नहीं पा सका। गुरु जी के बाल-सखा लगभग 47 वर्षों तक गुरु जी के साथ रहे। सन् 1524 ई. में अफगानिस्तान की यात्रा के समय कुरम नदी के किनारे पर वृद्ध हो चुके 65 वर्षीय भाई मरदाना जी ने अपनी नश्वर देह का त्याग किया। भाई साहिब का अंतिम संस्कार प्रथम पातशाह ने अपने हाथों से सम्पन्न किया था।

भाई मरदाना जी के वंशज भी निरंतर गुरु-घर की सेवा में रत रहे। भाई साहिब के सुपुत्र, जिनका नाम भाई सजादा जी था, दूसरे पातशाह श्री गुरु अंगद देव जी के दरबार में रह कर कीर्तन किया करते थे।

इस प्रकार भाई मरदाना जी वे भाग्यशाली सिक्ख थे जिन्होंने अपना सारा जीवन प्रथम पातशाह श्री गुरु नानक देव जी के साथ बिताया।

1/338, ‘स्वप्नलोक’, दशमेश नगर,

मंडी मुल्लांपुर दाखा

(लुधिआना) पंजाब-141101

मोब नं : 94172-76271

Some more Glimpses of the release function of
'Some Prominent Gurdwaras and Sikh Originations of the world (Details Inside)

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪੇਟਿੰਗਾਂ।

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਆਰਟਿਸਟ

Some Glimpses of the all units meeting at Delhi on 11th May 2019 (Details Inside)

